

למה לי דמוקרטיה עכשיו?

קורס משותף של בית הספר למדע המדינה ובית הספר ללימודי חברה ומדיניות

תשפ"ה, סמסטר ב'

2 נקודות זכות; ימי א', בשעות 16:00-18:00

פורמט: השיעורים יתקיימו באופן פרונטלי בכיתה, ובנוסף הם יוקלטו ויועלו לאתר הקורס כך שיהיו זמינים לצפייה גם בהמשך.

מהי דמוקרטיה ומי צריך אותה עכשיו ובכלל? מה גורם למדינות להפוך לדמוקרטיות ולאחרות לחוות נסיגה דמוקרטית? ומה הקשר בין דמוקרטיה כשיטת ממשל לבין פופוליזם, פוסט-אמת וצמיחה כלכלית? הקורס מציע תשובה אינטרדיסציפלינרית והשוואתית רחבה על שאלות אלו. הקורס מספק ידע תשתיתי על עקרונות, סוגים והיסטוריות של דמוקרטיות בעולם, תוך בירור הקשר בין דמוקרטיה כמשטר לבין היבטים חברתיים ופוליטיים רחבים כגון משפט, יחסים בין רשויות, כלכלה, מנהיגות, דמוגרפיה, דת, ותקשורת. הקורס דן בכל אלו תוך בחינת המצב בעולם והתמקדות במצבה של הדמוקרטיה בישראל בעבר וכיום. זוהי הזדמנות ללמוד מקרוב שפה מושגית ולקבל פרספקטיבה מחקרית עשירה על נושאים שנמצאים בליבת המשבר הנוכחי בישראל ובמדינות נוספות. הקורס בנוי בעקרו כסדרת הרצאות אורח של חברות וחברי סגל רבים המתמחים בתחומים הרלבנטיים, ולכן זוהי גם הזדמנות להיחשף למגוון של דיסציפלינות ומרצים.

צוות הקורס

רכזים: פרופ' אוריאל אבולוף, פרופ' אנסטסיה גורודזייסקי, פרופ' מיכל קרבאל-טובי, ד"ר ליאור שפר

עוזרת הוראה: שירה פלג shirapeleg1@mail.tau.ac.il

חובות הקורס והרכב ציון

1. נוכחות והשתתפות פעילה בשיעורים, כולל בחנים שבועיים (40% מהציון הסופי)
2. מחקר והצגה קבוצתית באחד משני השיעורים האחרונים (60% מהציון הסופי)

נוכחות והשתתפות

אנחנו רוצים אתכן ואתכם בכיתה, חשוב לנו שתגיעו, תשמעו, תיחשפו, תתווכחו – ולא תסמנו וי על הקורס. לכן בחרנו להקדיש מרכיב נכבד בציון לנוכחות שלכן. אם כך, הנוכחות בקורס הינה חובה לכלל הסטודנטים ומהווה 16% מהציון הסופי (למעט ההחרגות של מתווה המילואימניקים, המתבקשים להסדיר זאת מול שירה). מי שנפקד בלא הצדקה משלושה שיעורים ומעלה לא זכאי לקבל ציון. אם יש נסיבות שאנחנו צריכים לדעת מהן (מעבר למלואים), תדברו אתנו.

ההשתתפות מהווה 24% מהציון והיא תשוקלל בהתאם לציוני הסטודנטים בבחנים שיועברו בכיתה מדי שבוע על ידי המרצים האורחים. הסטודנטים ישיבו על הבחנים לפחות בשמונה מתוך עשרה שיעורים שמתבססים על הרצאת האורח (שיעורים 11-2). כל חידון יכלול ארבע שאלות, כאשר לשאלות החידון ניתן יהיה לענות רק בזמן השיעור (כל מרצה יתקדיש לכך כעשר דקות מהשיעור) ורק תוך הימצאות בשיעור. בכל חידון ניתן לקבל שלוש נקודות אם ניתנו תשובות נכונות לפחות לשלוש מתוך ארבע שאלות. במידה וניתנו תשובות נכונות רק לשתיים מתוך ארבע שאלות בחידון, החידון יקנה שתי נקודות. סטודנטים שיתנו תשובה נכונה רק לשאלה אחת בחידון, לא יקבלו נקודות עבור חידון זה.

מחקר והצגה קבוצתית

אנחנו רוצים שהלמידה שלכם בקורס תהיה למידה פעילה, חושבת ומיישמת, כזו שקושרת בין מה שאתם לומדים לבין החיים עצמם, ווכזו שפותחת אתכם לשיחה משמעותית עם חברים וחברות לכיתה. לכן 60% מהציון בקורס יינתן על מחקר קבוצתי והצגתו במשותף בתום הסמסטר (ר' פרטים בתום רשימת הנושאים).

נושאי ותאריכי השיעורים:

שיעור 1, 23.3.2025

א. מבוא, היכרות, תוכנית העבודה, תיאום ציפיות. ב. למה לי דמוקרטיה עכשיו?
מרצה: פרופ' אוריאל אבולוף, בית הספר למדע המדינה

שיעור 2, 30.3.2025

מהי דמוקרטיה ודמוקרטיזציה: למה מדינות נהיות דמוקרטיות? גלי דמוקרטיזציה וגורמים.
מרצה: ד"ר רונן מנדלקרן, בית הספר למדע המדינה

שיעור 3, 6.4.2025

נסיגה דמוקרטית: גורמים, מגמות, והשלכות. מה בולם את הנסיגה?
מרצה: ד"ר אלון יקטר, בית הספר למדע המדינה

שיעור 4, 27.4.2025

דמוקרטיה וחוקות: היסטוריה, הגדרות וקלסיפיקציה של חוקות. תמונת מצב השוואתית: איך כותבים חוקות דמוקרטיות?
איך משנים חוקות?
מרצה: פרופ' חנה לרנר, בית הספר למדע המדינה

שיעור 5, 4.5.2025

דמוקרטיה בישראל: היסטוריה של הדמוקרטיה בישראל, למה ישראל היא דמוקרטיה, מאיזה סוג, דמוקרטיה למי ומתי.
מרצה: ד"ר יעל שומר, ביה"ס למדעי המדינה

שיעור 6, 11.5.2025

דמוקרטיה ומשפט: התפתחות הביקורת השיפוטית, חוקות והתפתחות ההגנה על זכויות אדם, יחסי רשויות בעולם ובישראל. שחיתות/שלטון חוק ודמוקרטיה.
מרצה: פרופ' גיא מונדלק, הפקולטה למשפטים והחוג ללימודי עבודה

שיעור 7, 18.5.2025

קפה דמוקרטיה + טעימות מחקר
מפגש ושיחה משותפת עם פרופ' אוריאל אבולוף ופרופ' מיכל קרבאל-טובי

שיעור 8, 25.5.2025

אקטיביזם וחברה אזרחית: בעולם ובישראל.
מרצה: ד"ר יוסי הרפז, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

שיעור 9, 8.6.2025

דמוקרטיה וכלכלה: בעולם ובישראל.
מרצה: ד"ר רועי לוי, בית הספר לכלכלה

שיעור 10, 15.6.2025

דמוקרטיה ותקשורת
מרצה: ד"ר קרן צוריאל-הררי

שיעור 11, 22.6.2025

דמוקרטיה ודת: בעולם ובישראל: היחסים שבין תאוקרטיה ודמוקרטיה ומקום המוקצה לדת בדמוקרטיות ליברליות, הן במרחב הפרטי והן במרחב הציבורי.
מרצה: פרופ' מיכל קרבאל טובי, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

שיעורים 12 ו-13: 29.6.2025 ; 30.6.2025 (השלמה)

הצגות סטודנטים

דמוקרטיה בע"מ: מטלת מחקר קבוצתית

האם הדמוקרטיה במשבר – ואם כן, מה ניתן ונכון לעשות?

דמוקרטיה היא "שלטון של העם, בידי העם, למען העם" (דברי לינקולן בגטיסברג) – אבל איך "העם" רואה אותה, והאם במציאות של קיטוב פוליטי שבה המושג של דמוקרטיה נמצא בשימוש עודף, מכל הצדדים במפה הפוליטית, "העם" יודע כלל מהי דמוקרטיה? לאורך הסמסטר הקורס יציע מבט מעמיק ורב-תחומי על דמוקרטיה: עקרונותיה, אתגריה ומצבה בעולם ובישראל. מעבר לעולם האקדמי, דמוקרטיה היא גם חוויות חיים – משהו שאנשים מרגישים, דנים בו, מתגוששים לגביו, פועלים בתוכו ובשמו. לכן, בפרויקט הסיום של הקורס אנחנו מבקשים לחבר בין מה שתלמדו - ידע אמפירי וכלים תאורטיים - לבין שיח ציבורי וחוויות חיים סביב דמוקרטיה מחוץ לאקדמיה. אנחנו רוצים שתאזינו לקולות בשטח, תדברו עם אנשים על דמוקרטיה, ומתוך הממשקים עם חומרים הקורס תנסחו תובנות חדשות ואולי אפילו פתרונות..

שלבי העבודה

📌 שלב ראשון: הקשבה ולמידה מתוך הקורס

- ◆ לאורך הסמסטר, הגיעו להרצאות ושימו לב אילו סוגיות מעוררות אצלכם עניין או שאלות חדשות.
- ◆ שוחחו ביניכם בקבוצה: אילו נושאים הייתם רוצים לחקור דרך שיחות עם אזרחים? לאילו זירות אתם רוצים להגיע כדי להבין מקרוב ולבדוק את מה שנחשפתם אליו בשיעורים?
- ◆ נסחו כמה שאלות פתוחות לדיון עם אזרחים ישראלים – שאלות שמעניינות אתכם באמת, ושעשויות לחשוף תובנות חדשות על הדמוקרטיה והמשבר שלה (או היעדרו). השאלות יכולות לעסוק בידע, עמדות, תפיסות, חוויות, אקטיביזם אזרחי, והן יכולות גם לגעת בנושאים ספציפיים עליהם תלמדו (דמוקרטיה וכלכלה, דמוקרטיה ומשפט, דמוקרטיה ודת וכדומה).

📌 שלב שני: דיאלוג עם אזרחים ישראלים

- ◆ כל קבוצה תקיים לפחות שלוש שיחות עם אזרחים ישראלים (שאינם סטודנטים או מרצים) – בני משפחה, חברים, עמיתים, עוברי אורח או אנשי מקצוע שונים. השתדלו לבחור אנשים שמעניין אתכם לדבר איתם, ושלהערכתם אתם לא יודעים מראש מה הם יגידו.
- ◆ הדיון צריך לעסוק בתפיסותיהם לגבי הדמוקרטיה, מצבה בישראל, ומה לדעתם יש או אין לעשות בנידון.
- ◆ הכינו מראש שאלות אפשריות (לא כל השאלות צריכות להיות זהות לכל המרואיינים – השתדלו להכין שאלות שתפורות למידותיו של המרואיין (למשל, שאלות לאזרח פעיל לא רלבנטיות לאזרח לא פעיל). תוך כדי השיחות, היו פתוחים להפתעות – ייתכן שתיתקלו בזוויות שלא חשבתם עליהן קודם.
- ◆ תוך כדי השיחות, חלקו עם האנשים שבחרתם לשוחח עימם את הידע והתובנות שרכשתם בקורס, והשתמשו בהם כבסיס לשאלות ולשיחה ערה.
- ◆ השתדלו שהשיחות יארכו לכל הפחות 30-40 דקות ושהן יתקיימו פנים אל פנים, ושכל חברי וחברות הקבוצה ייקחו בה חלק.
- ◆ תעדו את השיחות (תיעוד במצלמה, בהסכמתו של המרואיין), גם את התוכן שלהן וגם את הדינאמיקה בהן (הסכמה/ויכוח, מי מדבר, טון דיבור) ונסו לבחור קטע וידאו מעניין (כדקה) להצגה בכיתה.

📌 שלב שלישי: ניתוח אקדמי

- ◆ לאחר השיחות, התכנסו מחדש ונסחו תובנות ראשוניות:

- האם עלו דפוסים או מגמות מתוך הראיונות?
- מה הפתיע אתכם? מה שחזר את מה שכבר ידעתם.?
- אילו שאלות נותרו פתוחות?
- ◆ **חברו את הממצאים שלכם לכלים אקדמיים, למשל:**
- מה מספרת הספרות המחקרית על תופעות דומות?
- כיצד תיאוריות וחשיבה השוואתית על דמוקרטיה יכולות לעזור לנו להבין את מה ששמעתם?
- באיזה אופן המציאות הישראלית משתקפת (או לא) במקרים דומים בעולם?
- ◆ **השוו את הדמוקרטיה הישראלית למקרה מבחן נוסף בעולם – מדינה שחוותה משבר דמוקרטי או הצליחה לחזק את הדמוקרטיה שלה, או להיפך – שהדמוקרטיה שלה קרסה.**
- ◆ **הסתמכו על לפחות שתי הרצאות מהקורס ועל לפחות שבעה מקורות אקדמיים שעברו בקרת עמיתים (לא בהכרח מהסילבוס).**

✂ **שלב רביעי: חיבור מחדש לאזרחים (רשות, אך מומלץ מאוד!)**

- ◆ אם אפשר, חזרו לפחות לאחד מהמרוואיינים והציגו בפניו את הממצאים שלכם.
- ◆ האם הוא/היא מסכימים עם הפרשנות שלכם? האם הגילויים שלכם גורמים להם לחשוב אחרת?

✂ **שלב חמישי: הכנת המצגת הכיתתית**

◆ **בנו מצגת קצרה וברורה (10-12 שקפים) שתציג:**

- מוקד המחקר שלכם (כדאי מאוד אבל לא הכרחי לנסח את הדברים כמענה לשאלת מחקר)
- תובנות עיקריות מתוך השיחות
- חיבור למקורות אקדמיים ולמקרה מבחן נוסף
- הצעה מקורית להתמודדות עם אתגרי הדמוקרטיה בישראל ובעולם
- ביבליוגרפיה (כאמור, לפחות 2 הרצאות ו-7 מקורות)

◆ **שקף חובה: קטע וידאו קצר (כדקה) מתוך אחד הראיונות**

פרטים טכניים

✂ **עבודה בקבוצות של 3-4 סטודנטים .**

✂ **תוצר סופי:**

- מצגת מחקרית (10-12 שקפים)
- תקציר כתוב (עמוד אחד) המתאר את שיטת המחקר והממצאים העיקריים – להעלות לתיקיה ייעודית במודל

✂ **מועד הגשה: 29 יוני 2025**

✂ **הצגת הממצאים: 29-30 יוני 2025 | 10 דקות לכל קבוצה**

קריטריונים להערכה

- ✓ הקשבה ולמידה מתוך הקורס (כולל שילוב של לפחות שתי הרצאות, ושבעה פריטי קריאה) (15%)
- ✓ שיחות משמעותיות עם אזרחים ותיעוד ממצאים רלוונטיים (20%)
- ✓ ניתוח אקדמי מבוסס על ספרות מחקרית (לפחות 7 מקורות) (20%)
- ✓ השוואה למקרה מבחן נוסף בעולם (15%)
- ✓ מקוריות ותובנות חדשות (15%)
- ✓ בהירות ההצגה, כולל קטע וידאו קצר מהראיונות (15%)

טיפים להצלחה

- ✎ האזינו באופן פעיל – אל תניחו שאתם כבר יודעים מה אנשים יגידו.
- 📖 אל תיבהלו מהספרות האקדמית – חפשו מחקרים שמחדדים את מה שלמדתם מהשטח.
- 🌍 חישבו בגדול – איך המקרה הישראלי משתלב במגמות עולמיות?
- 📄 קטע הווידאו הוא הזדמנות לספר סיפור – בחרו רגע שממחיש את הנושא שלכם בצורה בהירה.
- 🔄 אם תחזרו למרואיינים, זה יכול לשדרג את המחקר שלכם משמעותית – לראות איך הם מגיבים לתובנות שלכם זו למידה אמיתית.

🌟 בהצלחה! מצפים לשמוע את התובנות שלכם בסוף הקורס! 🌟